

Houd rekening met pittig najaarsgras

Het najaarsgras is pittig: er zit heel veel eiwit in. Met een rantsoen met zeer eiwitrijk (kuil)gras kunnen melkkoeien makkelijk gezondheidsproblemen krijgen, vertelt dierenarts en weidecoach Gerrit Hegen. "Melkveehouders die bewust bezig zijn met het rantsoen kunnen die problemen voorkomen."

HENK TEN HAVE

De droogte, een hoge bodemtemperatuur, de nawerking van kunstmest (die wel toegediend is maar niet gewerkt heeft) en late drijfmestgiften, het zijn de ingrediënten voor de hoge (onbestendige) eiwitgehalten (OEB en RE) in het najaarsgras van 2018. "In week 39 varieerden de RE-gehalten in Nederland tussen 193 en 276. De OEB is hoog, tot wel meer dan 100. Een koe kan dat op een gegeven moment niet wegwerken", vertelt Gerrit Hegen.

Als het onbestendige eiwit niet kan worden weggewerkt in de pens doordat het rantsoen te weinig energie bevat, ontstaat er een overmaat. Dat onbestendige eiwit wordt omgevormd tot ammoniak, legt Hegen uit. "De pensbacteriën kunnen daar zonder energie niks mee en de ammoniak gaat via de penswand de bloedbaan in, naar de lever, waar het omgezet moet worden in ureum. Het maken van ureum kost de koe energie. Die energie kan niet ten goede komen aan melkproductie. Dat leidt ertoe dat als de koe melkproductiegedreven is, zij in een ernstiger energietekortsituatie kan komen; het is een risicofactor voor een

verergering van de negatieve energiebalans. Dat heeft repercussies voor de weerstand van de koe", aldus Hegen. "Een hoog ureum is ook negatief voor de vruchtbaarheid, want ureum zorgt ervoor dat het milieu in de baarmoeder zuurder wordt en dat belemmert de innesteling van de vrucht."

Eiwitrijk weidegras, op dit moment met veel blad en een laag drogestofpercentage, in combinatie met onjuiste bijvoeding kan tevens leiden tot onrustige penswerking, problemen met de penssturing en uiteindelijk problemen met de dikke darm. Er kan met zo'n rantsoen ook snel pensverzuring optreden. Hegen: "Bij het voeren van nog 5 tot 7 kilo drogestof uit weidegras zie je sowieso dat het vetgehalte in de melk aan de lage kant is. Maar ik kom ook veel koeien tegen die naast een laag vetgehalte ook een laag eiwitgehalte in de melk hebben. Omkering van het vet- en eiwitgehalte is een indicatie voor acute pensverzuring. Als het vetgehalte onder de 4 procent komt per individuele koe met een eiwitgehalte lager dan 3,20 procent (bij een verse koe tot 120 dagen in lactatie), zeggen we: er is een onbalans in de pens en dat heeft te maken met subklinische pensverzuring. De vertiering van het ruwvezelaandeel in de mest is dan vaak ook niet goed. Verder zie je dat de buikvulling niet goed is doordat het gras niet zo smakelijk is. En je ziet via de tank-

melkmonitoring een hoger ureum. Dat is aanleiding om kritisch te kijken naar je rantsoen."

Genoeg energie

Hegen adviseert om bij vers najaarsgras met hoge eiwitgehalten een kuil bij te voeren met een lage OEB, de maisgift te verhogen,

Praktijkgeval

Gerrit Hegen vertelt over een melkveebedrijf waar naast het eiwitrijke weidegras geen mais werd bijgevoerd, maar kuilgras. "En die kuil had net als het weidegras een onbestendige eiwitbalans, van 65. Verder bevatte de brok onbestendig eiwit. In zo'n geval vliegt het ureum in de melk omhoog naar 30, dat krijg je met zo'n rantsoen niet op peil." De melkveehouder kreeg het advies om een smakelijke zomerkuil bij te voeren met een niet te hoog RE-gehalte en lagere OEB en snijmais. "Omdat hij geen mais wilde aankopen, kon hij ervoor kiezen om suikerrijke bijproducten als perspulp of krachtvoergroondstoffen te voeren die bijdragen aan de energievoorziening van de pens. Met voldoende energie, suiker, kan de koe het onbestendige eiwit op pensniveau wegwerken en krijgt de melkveehouder het ureum weer onder controle."

Koeien kunnen het pittige najaarsgras moeilijk wegwerken.

FOTO: TWAN WIERMANS

te kiezen voor suikerrijke bijproducten zoals perspulp of een krachtvoer waar suiker in zit of pensbeschikbaar zetmeel, zodat de koe genoeg energie binnenkrijgt om het onbestendige eiwit op pensniveau weg te kunnen werken. “Dan belast je die koe niet met een ureum van 30 of hoger, maar je slaagt erin om die richting 20 te krijgen. De echte manager, die bewust bezig is met het rantsoen en zicht heeft op de krachtvoergrondstoffen, lukt dat. Je kunt ook kiezen voor enkelvoudige producten, zoals geplette tarwe of geplette gerst, die de goede dingen doen op dat moment. De eiwitbron in het krachtvoer moet in ieder geval bestendig zijn, bijvoorbeeld bestendige soja; dat eiwit moet de pens passeren en in de darm bijdragen aan het darmeiwit en dat leidt tot een stabiele melkproductie en minder druk op de pens.” De herkauwactiviteit en pensbuffering moeten worden geborgd, “want je blijft te maken houden met pittig weidegras en pittige voor- en najaarskuilen, en je wilt niet dat de pens richting subklinische verzuring gaat en al helemaal niet in de richting van acute verzuring.”

Liters, gehalten en ureum

Voor de eiwitgehalten in het gras kunnen melkveehouders kijken naar de wekelijkse

uitslagen van de versgrasupdate op internet. Hegen: “Daarop kun je acteren. Ook melkcontrolegegevens zijn belangrijk. Maar in het dagelijkse management, de dagelijkse sturing, is het belangrijk om te kijken naar: wat doen de liters, de vet- en eiwitgehalten en het ureum. Als je tevreden bent over de liters en de gehalten, en het

Er kan snel pensverzuring optreden

ureum is hoog, dan kun je knippen in het (onbestendige) krachtvoereiwit. Bij een hoog ureum en een eiwit- en vetgehalte die aan de lage kant zijn, is de hele pensfunctie aandachtspunt en dan moet je daarop inspelen door te schuiven met ruwvoer, door bijvoorbeeld minder snelle kuil of minder weidegang te geven en meer bij te voeren op stal of te sturen met losse grondstoffen: penseiwit, pensenergie en bestendig

eiwit. Met die drie grondstoffen kun je sturen op basis van je tankleveranties. Tegelijkertijd moet je blijven letten op de pensvulling, herkauwactiviteit en vertering van de mest en dikte van de mest.”

Bemestingsplan

Om extreem hoge eiwitgehalten in het gras te voorkomen, is het bemestingsplan een punt van aandacht, zegt Hegen. “Ondanks de droogte gingen sommige melkveehouders gewoon door met kunstmest strooien. Maar als er geen regen valt, moet je geen kunstmest strooien.” De kunstmest begon na de regenval na een lange periode van droogte te werken. Daarnaast kon er nog laat, tot half september, drijfmest uitgereden worden. “De nawerking van kunstmest en (te ruime) drijfmestgiften tot ver in september zorgen er bij een hoge bodemtemperatuur voor dat RE en OEB in gras omhoogvliegen. Met deze bemesting loop je ook het risico dat het gras lang de winter ingaat wat het zodebemesten in het voorjaar weer bemoeilijkt. Er kan besmeuring van het gras optreden, waardoor bijvoorbeeld boterzuurbacteriën mee de kuil in kunnen komen. Verfijning in de bemesting kan dat voorkomen.”

Farmwalk-bijeenkomst voor dierenartsen in het voorjaar van 2017 in Leusden, met in het midden weidecoach en dierenarts Gerrit Hegen. De Farmwalk moet melkveehouders en dierenartsen grip op gras geven.

FOTO: COLIJN VAN NOORD

